

הלכות הדף היומי

מסכת סוטה

תוכן

- א. אין אדם מקנא לאשתו א"כ נכנסה בו רוח ... טהרה ... וקנא את אשתו ... חובה... 1
- ב. לה מיטמא ואין מיטמא לאיבריה..... 2
- ג. לעולם בהם תעבודו ... חובה..... 3
- ד. לאחד מן האומות שבא על הכנענית והוליד ממנה בן שאתה רשאי לקנותו בעבד ... הכנעני שבא על אחת מן האומות והוליד ממנה בן ... ולא מן הגרים בארצכם..... 4

דף ג.

א. אין אדם מקנא לאשתו א"כ נכנסה בו רוח ... טהרה ... וקנא את אשתו ... חובה

מצות¹ חכמים² על בני ישראל לקנאות לנשותיהם, כלומר שציוונו חכמים שיוכיח אדם את אשתו³ ויזהיר אותה שלא תתיחד עם גברים. וכל המקנא לאשתו נכנסה בו רוח טהרה. ולא יקנא לה מתוך שחוק, ולא מתוך שיחה סתם, ולא מתוך קלות ראש, ולא מתוך מריבה, ולא על מנת להטיל עליה אימה, ואם עבר וקינא לה בפני עדים אפילו מתוך אחד מכל הדברים האלו הרי זה קינאי⁴.

וכל מי שאינו מקפיד⁵ על אשתו ועל בניו ובני ביתו להזהירם ולפקוד דרכיהם תמיד עד שידע שהם שלימים מכל חטא ועון, הרי זה חוטא, שנאמר (איוב ה פסוק כד) וּפְקֹדֶת נֶפֶשׁ וְלֹא תִחָטָא, שמע מינה אם אינו פוקד הוא חוטא.

¹ שו"ע ונו"כ אבעה"ז קעח כא

² לשון הרמב"ם סוטה פרק ד יח בר"ע דיליף ליה מקר' אפשר דס"ל דקרא אסמכתא בעלמא כ"מ. להרמב"ם דר"ע ג"כ ס"ל דאינו חובה אלא מצוה. באור הגר"א שם ל.

³ ב"ש שם יד, שלא קינאי ממש קאמר אלא להוכיח אותה ויזהר אותה שאל תסתיר עם אנשים. שהרי בזמן הזה אסור לקנאות כמבואר לעיל דף ב:

⁴ פשט ל"י ממאי דכתיב ועשה לה הכהן כל התורה הזאת המעשה מעכב ולא סדר הקנאה. באר הגולה שם ד לבוש שם.

הלכות הדרף היומי

מסכת סוטה

אבל גם בזמן הבית אין ראוי לקפוץ ולקנאה בפני עדים תחלה⁶. ובזמן הזה אפילו בינו לבינה לא יאמר לה אל תסתרי עם איש פלוני, אלא מוכיח אותה בינו לבינה, כדי להסיר המכשול ולהדריכה בדרך ישרה⁷.

ויאמר לה בפירוש⁸ שלא על מנת לאסור אותך עלי אני מקנא לך אלא שתזהר מן הכיעור ומן הדומה לו. וגם לא יזכיר לה שום איש מיוחד, אלא שמקנא לה שלא תסתרי עם שום איש.

ב. לה מיטמא ואין מיטמא לאיבריה

כבר התבאר במסכת נזיר דף מג: אלו הם⁹ הקרובים שהכהן שמטמא להם, אשתו נשואה שהיא כשירה לו¹⁰, ודוקא נשואה אבל בארוסה, או גרושה שגירשה, שאינו אונן בשבילה ולא מטמא לה¹¹.

ומטמא לאביו ולאמו, ואפילו נתחללה, שמכל מקום אמו היא. וכן מטמא לבנו ולבתו, אפילו הם פסולים, שמכל מקום בנו ובתו הם, והוא שיהיו בני קיימא כגון דקים ליה שכלו לו חדשיו או שהוא מל' יום ואילך שיצא מכלל נפלים¹².

⁶ באר הגולה שם ה דהא ר' חניני' לא אמר אלא בזמן הזה ורבינו כ' סתמא אפילו בזמן שהיו מי סוטה למבדק' ונ"ל שלמדו ממה דמסיק שם ריש ד"ג אלמ' קסברי אסור לקנאות אף על גב דאית' שם בברי' ר"ע אומר חוב' וק"ל הלכ' כר"ע מחבירו הא מסיק שם דיליף לה ר"ע מקינוי אחרני' דכתיב בה וא"כ הקנוי בפעם ראשון אינה חובה ומזה כתב רבינו אין לקפוץ וכו'.

⁷ שו"ע ונו"כ שם כב

⁸ לכאורה זה תליא בשני הלשונות שכ' רש"י ז"ל ביבמות דף נ"ה ע"ב בד"ה לשקני' לה דרך אברים וללשון ראשון שם מבואר דלא בעי' שיאמר בפירוש רק כל שידוע לכל שאינה חושדה בביאה ממש סג', אך ללשון שני משמע דבעי' שיאמר לה בפירוש ובתוס' שם [כתבו] בלשון שני ע"ש. ועיין במל"מ פ"ג מה' סוטה דין כ"ד שכ' דלפי המבואר בנמ' דיבמות שם דבעינן שיהיה הקינוי בדבר האוסרה לפ"ז צ"ל דה"ה אם אמר לה אל תסתרי עם פ' שמא יאנוס אותך דלא חשיב קינוי ואם נסתרה אינה אסורה כו' ע"ש. פ"ת שם לד מהפרישה.

⁹ שו"ע ונו"כ שעג ד

¹⁰ אבל פסולה אינו לא אונן בשבילה ולא מטמא לה, כדכתיב [שם ב] כי אם לשארו הקרוב אליו, ואמרו ז"ל [יבמות כב ע"ב] אין שארו אלא אשתו, וכתיב [שם ד] לא יטמא בעל בעמיו, הא כיצד, אלא יש בעל שמטמא ויש בעל שאינו מטמא.

¹¹ מדכתיב שארו הקרוב אליו, דהיינו נשואה שיש לה עמו קרבת בשר, ולא הארוסה אליו. ולא הגרושה, שעכשיו אינה שלו. וכיון שהוא אינו מטמא לה כן היא בין הפסולה או הארוסה או הגרושה לא אוננים לו ולא טמאים לו

¹² דהוקשו בנו ובתו לאביו ואמרו מה אביו ואמו בני קיימא אף בנו ובתו של קיימא, כגון דקים ליה שכלו לו חדשיו או שהוא מל' יום ואילך שיצא מכלל נפלים, הא לאו הכי ספק נפל הוא ואין מיטמא לו דספק דאורייתא לחומרא. וכן בנו ובתו שיש לו משפחה או נכרית, אינו מטמא להן אפילו הם בני קיימא, דבנה ובתה מיקרו ולא בנו ובתו שאין להם יחוס אחריו.

הלכות הדף היומי

מסכת סוטה

ומטמא לאחיו ולאחותו מאביו, ואפילו הם פסולים אחיו ואחותו הם¹³, ואינו מטמא לאחיו ולאחותו מאמו¹⁴. וכן אינו מטמא לאחותו הארוסה, אפילו היא ארוסה לכהן¹⁵, וכן אינו מטמא לאחותו אנוסה או מפותה¹⁶.

למרות שבהן הדיוט נטמא לקרובים המוזכרים בפרשה ומצוה הוא שיטמא להם מכל מקום אין הכהן¹⁷ מיטמא לקרובים אלא אם כן יהא המת שלם. אבל אם חסר ממנו כל שהוא, אפילו הוא מונח אצלו אינו מיטמא לו, דכתיב (ויקרא כא פסוק ג) לָהּ יִטְמָא, ומשמעו כולה ולא חסרה. וכן (שם ב) לְאִמּוֹ וּלְאָבִיו וּלְבָנָהּ וּלְבָתָּהּ וּלְאָחִיו כֹּלֵם שְׁלִימִים מִשְׁמַע וְלֹא חֲסָרִים..

לפיכך אין הכהן מיטמא לאבר מן החי מאביו, ולא לעצם מעצמות אביו. וכן המלקט עצמות, אינו מיטמא להם, אף על פי שהשדרה קיימת. וחסר ממנו כל שהוא אפילו הוא מונח אצלו, שאינו מטמא אלא לשלם.

יש מי שאומר שכל זה כשחסר לאחר מיתה או שחסר בשעת מיתה, כגון שחתכו ראשו שאינו עכשיו כמו שהיה בחיים ולא קרינא ביה לאביו וגו', אבל אם נחתכה ידו או רגלו בחיים ולאחר זמן מת, כיון שהוא לאחר מיתה בשלימות כמו שהיה מחיים אביו קרינא ביה ומיטמא לו. יש אומרים שאין כהן מטמא להרוג דחסר הוא, ויש חולקין, ונכון להחמיר.

דף ג:

ג. לעולם בהם תעבודו ... חובה

אסור לאדם¹⁸ שישחרר את עבדו, והמשחררו עובר בעשה (ויקרא כה פסוק מו) לְעֹלָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ. אולם אם צריך לו לעבד לדבר מצוה אפילו מצוה שהיא דרבנן כגון שלא היו עשרה בבית הכנסת, מותר לשחרר את העבד כדי להשלים עמו מנין עשרה, וכן כל כיוצא בזה, שלא אסרה תורה לשחררו

¹³ אלא אם כן הם בני שפחה ונכרים דלאו אחותו ואחיו הם שאין להם יחס אחר אביו.

¹⁴ דהוקשו אחיו ואחותו לבנו ולבתו, מה בנו ובתו שהוא יורשן אף אחיו ואחותו שהוא יורשן, יצאו אחיו ואחותו מאמו שאינו יורשן

¹⁵ דכתיב (שם ג) ולאחותו הבתולה הקרובה אליו אשר לא היתה לאיש, ופירוש היתה לשון הויה דקידושין, ואמרה תורה לאחותו אשר לא היתה כלומר כל זמן שלא נתקדשה יטמא לה, פרט לארוסה שהיתה, כלומר נתקדשה

¹⁶ דכתיב הבתולה, פרט לאנוסה ומפותה שאינה בתולה. ומדכתיב הקרובה, דרשו שבא לרבות אחותו שהיתה ארוסה ונתגרשה או נתארמלה. אליו, לרבות בוגרת ומוכת עין, שמטמא להן שאינם בכלל בתולה וצריכי ריבויא.

¹⁷ שו"ע ונו"כ יו"ד שענ ט

¹⁸ שו"ע ונו"כ יו"ד רסו עט

הלכות הדף היומי

מסכת סוטה

אלא כשנותן לו מתנת חנם¹⁹. וכן שפחה²⁰ שנוהגין בה העם מנהג הפקר דעבדי איסורא, כופין את רבה ומשחררה, כדי שתנשא לבעל שישמרנה ויסור המכשול, אף על פי שהיה יכול לייחדה לעבד אינה שומרה כל כך.

ד. לאחד מן האומות שבא על הכנענית והוליד ממנה בן שאתה רשאי לקנותו בעבד ... הכנעני שבא על אחת מן האומות והוליד ממנה בן ... ולא מן הגרים בארצכם

אחד מן האומות²¹ שבא על שפחה כנענית שלנו, הרי הבן עבד כנעני, שנאמר (ויקרא כה פסוק מה) **אֲשֶׁר הוֹלִידוּ בְּאַרְצְכֶם**²², אבל העבד שלנו שבא על אחת מן האומות²³ אין הבן עבד²⁴, שנאמר **אֲשֶׁר הוֹלִידוּ בְּאַרְצְכֶם**

¹⁹ כגון שרוצה לשחררו משום הנאת וטובת העבד, דומיא שאמרה גבי גוים לא תחנם (דברים ז, ב), אבל כשמשחררו לצורך מצוה לאו משום חנינה ידידה קעביד אלא לצורך עצמו והוי ליה כנותן דמי עצמו. לבוש שם

²⁰ עיין ש"ך שם ק שבמור כתב שרק חציה שפחה וחציה בת חורין שאינה ראויה לא לעבד ולא לבן חורין, חייב אבל שפחה סתם אינו חייב אך יכול לשחררה.

²¹ רמב"ם הלכות עבדים פרק ט הלכה ג

²² לדעת רבינו י"ל דמשמע ליה בסוגיא ביבות עת: דלא מיירי התם לענין אם הוא בכלל לא תחיה כל נשמה שאינו ענין לסוגיות דשם והוא גורם בדברי ר' יוחנן באומות הלך אחר הנקבה וגורם בשתי הבבות דמייתי לה מאשר הולידו בארצכם וה"פ מניין לאחד מן האומות שבא על הכנענית שאתה רשאי לקנותו בעבד כלומר שהוא עבד שנאמר אשר הולידו בארצכם דהיינו שהאם היא מארצכם שהיא כנענית יכול שאפילו אחד מהכנענים שבא על אחת מהאומות שהולד עבד כלומר ולעולם נלך אחר צד העבדות בין שהאב כנעני בין שהאם כנענית וגלי קרא באם כנענית וה"ה לאב כנעני ת"ל אשר הולידו בארצכם כלומר ועבד לא אמרינן ביה הולידו דאין לו יחס והוי כאילו אמר לא אמרת שנלך אחר צד עבדות אלא במי ששייך ביה הולדה לאפוקי עבד דלא שייך ביה הולדה שאין הולכים אחר צד עבדות שלו וסמ"ג כתב בשם הגמרא כדברי רבינו כס"מ ועיין בלח"מ מה שהקשה עליו וכתב דרך אחרת בביאור הסוגיא. ועיין הערות הגר"ש אלישיב מסכת קידושין דף סז: אך הנראה ברור בדעת הרמב"ם דאת הדין בשמעתין הזכיר בהלכות איסור"ב כמו שמציין הלח"מ הנ"ל. דזהו נידון לענין אחר איזו אומה מתייחס הוולד, ובוזה הדין הוא דבאומות הלך אחר הזכר. ואילו בהל' עבדים איירי הרמב"ם על נדון אחר לגמרי, דהנה קי"ל דישאל שבא על שפחה או עבד שבא על בת ישראל, דלעולם הוולד מתייחס בזה אחר האם. ועדיין לא שמענו היאך הדין בגוי שבא על שפחה כנענית או עבד כנעני שבא על גויה, האם הוולד הוא עבד כנעני. וזהו הדין שכתב הרמב"ם הנ"ל בהלכות עבדים, דגם בזה הולכין אחר האם. היינו לענין אם הוולד עבד או לא. וזהו שדקדק הרמב"ם לכתוב שבא על שפחה כנענית "שלנו" כאותו דאיירי בשפחה כנענית שכבר טבלה לשם עבדות, ויש לה תורת "שפחה כנענית".

²³ ועיין ערך לחם יורה דעה סימן רסז סעיף סט עבד מותר בגויה, תוספות שם [בבמות מה, ב ד"ה אמבלה] ובפסקי תוספות [שם אות פ] ותוספות נדה פרק יוצא דופן דף מ"ז ע"א [ד"ה מסר]. ונראה לי דאין הדין כן בשפחה להתירה לגוי, לפי שתהיה כבושה תחת יד הגוי לבטלה מן המצות

²⁴ ועיין מנ"ה שמו אות א שא"כ לא משכחת לה בעבד שיהי הוולד של האדון, דמישראלית ה"ז ישראל מישראלית דקי"ל דנכרי ועבד הבא על בת ישראל הוולד ישראל, ואם מעכו"מ אינו עבד, ואם משפחה כנענית אם השפחה של אדון זה הוולד של אדון, לא מחמת העבד דאין לו חיים רק מחמת השפחה, ואם יש לו וולד משפחה של אחר בוודאי הוולדות של אדון השפחה כי בתר דידה אזלינן לשיטת הר"מ והרמב"ם אך מן שפחה

הלכות הדף היומי

מסכת סוטה

ועבד אין לו יחס. וי"א²⁵ שבאומות הלך אחר הזכר, וגם לענין לא תחיה כל נשמה נאמר, לפיכך אחד מן האומות שבא על שפחה כנענית שלנו, אתה רשאי לקנותו לעבד משום שהולך אחר הזכר²⁶, ואינו בכלל לא תחיה כל נשמה, אבל העבד שלנו שבא על אחת מן האומות אין אתה רשאי לקנותו לעבד והוא בכלל לא תחיה כל נשמה.

יש לאדון ולדות, הן אם יש לה מישראל דהולד עבד, והן שיש לה מעכו"ם או מעבד כנעני דהבן ע"כ שייכים הולדות להאדון

²⁵ השנות הראב"ד שם וכן פירש"י בסוגיא ביבמות עה: ועיין מנ"ח שם ולשיטתם בעבד כנעני שיש לו מעכו"ם הבן עבד כנעני, ומישראלית כ"ע מודים דהולד ישראל כדקי"ל עכו"ם ועבד הבא על ב"י הולד ישראל, ואם יש לו משפחה כנענית של אדון אחר שייך הולדות לאדון של העבד ובשפחה לא משכחת שיהיו הולדות של אדון השפחה רק אם יש לה מישראל דהולד הולך אחר דידה או מעבד כנעני, מאדון זה ובנוף הדבר הוא אריכות גדול ואכ"מ.

²⁶ ועיין בערוה"ש יו"ד שם קלג שהעמים כן בדברי הרמב"ם.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>